

Paramos vaikams centras
Children Support Centre

Vaiku – nusikaltimų aukų/liudytojų – apsaugos gairės

Gairės suderintos su LR Teisingumo ministerija ir LR Generaline prokuratūra

Vaikų – nusikaltimų aukų/ liudytojų – apsaugos gairės

Remiantis JTO Vaiko teisių konvencija pripažįstama, kad imantis bet kokių su vaiku susijusių veiksmų, svarbiausia – vaiko interesai.

Susidūrus vaiko teisėtiems asmeniniams interesams ir baudžiamojo proceso interesams, būtina išnaudoti visas galimybes, siekiant šį interesų konfliktą išspręsti vaiko interesų naudai.

Pripažįstama, kad kiekvienas vaikas turi teisę būti apsaugotas nuo įvairiausio pobūdžio fizinio ar psichologinio smurto, įžeidimų ar piktnaudžiavimo, priežiūros nebuvimo ar nerūpestingo elgesio, šiurkštaus elgesio ar išnaudojimo bei seksualinės prievartos.

Pripažįstama, kad kiekvienas vaikas turi teisę laisvai reikšti savo nuomonę visais su juo susijusiais klausimais, ir į vaiko nuomonę turi būti atsižvelgiama, jei tai neprieštarauja vaiko interesams.

Atsižvelgiant į tai, parengtos **vaikų – nusikaltimų aukų/liudytojų – apsaugos gairės**, kurių tikslas yra stiprinti vaikų, nukentėjusių nuo įvairių nusikaltimų ar tapusių nusikaltimų liudytojais, apsaugą teisinių procedūrų metu. Gairės skirtos įvairių sričių specialistams, dirbantiems su vaikais – nusikaltimų aukomis/liudytojais.

1. Šiose Gairėse sąvoka **vaikas** vartojama apibūdinti kiekvieną asmenį, jaunesnį nei 18 metų amžiaus, dalyvaujantį teisinėse procedūrose kaip smurto ir/ar nusikaltimo auką arba liudytoją.

2. Šiose Gairėse sąvoka **procedūra** reiškia: pirma, bet kokią parengiamąją ar teismo procedūrą, procesinį veiksma, kuriame dalyvauja vaikas; antra, visus institucijų ir organizacijų, atsakingų už vaikų priežiūrą ir apsaugą, paramos ir pagalbos vaikui būdus.

3. Šiose Gairėse sąvoka **nusikaltimas** vartojama platesne reikšme nei apibrėžta Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse ir apima visus baudžiamosios teisės pažeidimus, t.y. tiek nusikaltimus, tiek baudžiamuosius nusižengimus.

4. Procedūrose, kuriose dalyvauja vaikas, vaiko saugumas ir gerovė turi būti svarbiausi tiek teisėtvarkos, teisėsaugos ir teisingumo institucijoms, tiek įstaigoms ir organizacijoms, atsakingoms už vaikų apsaugą.

5. Nė vienas vaikas – auka/liudytojas – negali būti diskriminuojamas dėl rasės, tautybės, religijos, socialinės kilmės, negalios ar kitos vaiko ar jo šeimos narių savybės.

6. Kiekvienas vaikas – auka/liudytojas – turi teisę būti vertinamas objektyviai, o jo parodymai turi būti vertinami kruopščiai ir teisingai.

7. Kiekvienas vaikas – auka/liudytojas – turi teisę į pagarbų elgesį su juo, ypač į pagarbą jo poreikiams procedūrų metu.

8. Kiekvienas vaikas – auka/liudytojas – turi teisę išreikšti savo nuomonę. Į vaiko nuomonę turi būti atsižvelgta atliekant veiksmus ir priimant sprendimus, susijusius su vaiku, jei tai neprieštarauja vaiko interesams.

9. Kiekvienas vaikas – auka/liudytojas – turi teisę į privatumą ir asmens duomenų apsaugą. Neleistina atskleisti, spausdinti ar platinti asmeninius vaiko duomenis bei procedūrose gautus parodymus.

10. Kiekvienas vaikas – auka/liudytojas – turi teisę į profesionalią psichologinę, medicininę ir pedagoginę pagalbą, kurios tikslas yra sumažinti neigiamą nusikaltimo poveikį bei neigiamus vaiko dalyvavimo procedūrose padarinius.

11. Kiekvienas vaikas turi teisę į vaiko raidos ypatumus atitinkančią informaciją, susijusią su jo dalyvavimu ir vaidmeniu procedūrose.

12.1. Kiekvienas vaikas turi teisę būti apsaugotas nuo antrinio traumavimo, atsirandančio jam dalyvaujant teisinėse procedūrose.

12.2. Viena iš šios apsaugos formų yra vaiko apklausa, kurią vykdo tinkamai paruošti profesionalai vaikui draugiškuose apklausos kambariuose.

12.3. Vaikui draugiški apklausos kambariai, kurie paminėti 12.2. punkte, yra tinkamai įrengtos patalpos, kurios: atitinka vaiko raidos poreikius; optimaliai sumažina vaiko neigiamus išgyvenimus, susijusius su apklausa; sudaro galimybę apklausti vaiką vienoje patalpoje, o kitiems proceso dalyviams – stebėti apklausą kitoje patalpoje; užtikrina apklausos garso ir vaizdo įrašo atlikimą.

12.4. Turi būti siekiama, kad vaikas būtų apklausiamas tik vieną kartą.

12.5. Turi būti siekiama, kad vaiko apklausa būtų įrašoma naudojant garso ir vaizdo prietaisus. Turi būti atliekamas pilnas apklausos įrašas.

13. Kiekvienas vaikas – auka/liudytojas – turi teisę į saugumą ir apsaugą, t.y. būti atskirtas nuo kaltinamojo arba įtariamojo (įskaitant, bet neapsiribojant, proceso veiksmams, kuriuose dalyvauja vaikas).

14. Kiekvienas vaikas turi teisę bendrauti su savo šeima ir draugais visų procedūrų metu. Ši teisė gali būti (laikiniai) apribota atsižvelgus į vaiko interesus ir/ar atliekamus procesinius veiksmus.

15. Kiekvienas vaikas turi teisę į tinkamą atstovavimą procedūrų metu, ypač parengiamosiose ir teismo procedūrose. Jei vaiko tėvai/globėjai negali užtikrinti tinkamo vaiko atstovavimo, vaikui atstovauti turi būti teismo, prokuroro ar ikiteisminio tyrimo pareigūno paskirtas vaiko teisių apsaugos ar kitas specialistas.

Lietuvoje vaikų – nusikaltimų aukų/ liudytojų – apsauga užtikrina:

- JTO Vaiko teisių konvencija
- LR Baudžiamasis kodeksas ir LR Baudžiamojo proceso kodeksas
- 2009 m. rugsėjo 16 d. Generalinio prokuroro įsakymas Nr. I-126 „Rekomendacijos dėl nepilnamečių liudytojų ir nukentėjusiųjų apklausos“
  - 2008 m. gegužės 10 d. Generalinio prokuroro nurodymas Nr. 2 „Dėl nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, nuo kurių nukentėjo nepilnamečiai, tyrimo ir valstybinio kaltinimo palaikymo“
  - 2002 m. spalio 16 d. Generalinio prokuroro nurodymas Nr. 143 „Dėl prokurorų veiklos užtikrinant vaikų teisių apsaugą, nuo smurto nukentėjusių vaikų teisių ir teisėtų interesų gynimą“.

„Vaikų – nusikaltimų aukų/liudytojų – apsaugos gaires“ parengė

Paramos vaikams centras
Children Support Centre

Paramos vaikams centras

- Teikia kompleksinę pagalbą nuo emocinio, fizinio ir seksualinio smurto nukentėjusiems vaikams ir jų šeimos nariams: teikiama psichologinė, socialinė, psichiatrinė ir teisinė pagalba.
- Atlieka teises vaikų apklausas specialiai įrengtame Vaikų apklausos kambaryje, padeda vaikui ir šeimai pasirengti teisinėms procedūroms.
- Organizuoja mokymus, profesinės priežiūros grupes, konsultacijas, leidžia metodinę medžiagą specialistams, dirbantiems su vaikais, patyrusiais smurtą.
- Skatina tarpžinybinį įvairių sričių specialistų bendradarbiavimą. Vykdo tarpžinybinio bendradarbiavimo mokymus švietimo, sveikatos apsaugos, teisėtvarkos, socialinio darbo specialistams.

Paramos vaikams centras

Latvių g. 19A, Vilnius, LT-08113

Tel. +370 5 271 59 80, +370 611 43567

Faksas: +370 5 271 59 79

El. p. pvc@pvc.lt

Internetinės svetainės: www.pvc.lt, www.vaikystebesmurto.lt

Rengiant gaires bendradarbiauta su:

Leidinių parėmė Europos komisijos Teisingumo, laisvės ir saugumo generalinio direktorato Prevencijos ir kovos prieš nusikalstamumą programa. Europos komisija nėra atsakinga už leidinyje pateiktos informacijos panaudojimą.